



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสำรวจสาธารณมติ หรือการสำรวจความคิดเห็นของสาธารณชน เกี่ยวกับประเด็นปัญหาใดปัญหาหนึ่งซึ่งกำลังเป็นที่สนใจในสังคม นับว่ามีประโยชน์ต่อการวางแผนปกครองประเทศ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความสนับสนุนจากประชาชน เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งผลการสำรวจความนิยมผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถใช้เป็นแนวทางประกอบการวางแผนหาเสียงเลือกตั้งได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดอยู่ที่ประชาชน มาจากประชาชน และเพื่อประชาชน จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างเต็มที่ ด้วยการเลือกผู้แทนเพื่อมอบหมายให้บริหารประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ต้องการการสนับสนุนจากประชาชนจึงต้องให้ความสนใจต่อสาธารณมติ อันจะเป็นพลังผลักดันให้ตนได้รับเลือกตั้งได้ (ปรมะ สตะเวทิน, 2515 : 15-16) นอกจากนี้ในสาธารณมดียังมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นส่วนบุคคล เพราะโดยทั่วไปคนเรามักหลีกเลี่ยงการอยู่โดดเดี่ยวในสังคม จึงมักเลือกแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกับคนส่วนใหญ่ (Noelle-Neumann, 1973, 1980 quoted in Severin and Tankard, 1988 : 316-317)

การสำรวจสาธารณมติ เป็นการสื่อข่าวโดยประยุกต์วิธีวิจัย (Precision Journalism) วิธีการหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงด้วยวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ แม้นยาเที่ยงตรงไม่มีอคติของผู้รายงานข่าวปะปน ซึ่งสื่อมวลชนในสหรัฐอเมริกาเริ่มใช้มานานตั้งแต่ ค.ศ. 1935 มักเรียกว่าการจัดทำ "โพลล์" (Poll) ในทศวรรษ 1970 หนังสือพิมพ์รายวันในสหรัฐอเมริกากว่า 1 ใน 3 ได้เข้าร่วมโครงการสำรวจอย่างน้อยขึ้นชื่อฉบับละ 1 โครงการรายละ 80 ของหนังสือพิมพ์เหล่านี้ยังยืนยันที่จะทำการสำรวจให้มากขึ้น และจากการสำรวจ

หนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 1980 ยังพบว่าหนังสือพิมพ์มีการใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย วางแผนและควบคุมการสำรวจสาธารณะ แสดงให้เห็นว่าการสำรวจสาธารณะได้ทวีความสำคัญขึ้น และหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญต่อคุณภาพของการสำรวจมากขึ้นด้วย (Demers and Nichol, 1987 : 11-12)

ในประเทศไทยหนังสือพิมพ์รับแบบอย่างการสำรวจสาธารณะมาจากสหรัฐอเมริกา และให้ความสำคัญต่อการสำรวจมากกว่าสื่อโทรทัศน์และวิทยุ โดยมีรายงานผลการสำรวจที่จัดทำโดยสถาบันวิจัยต่าง ๆ ในช่วงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น ดร.นิยมโพลส์ ฟอร์ด้าโพลส์ รัฐศาสตร์โพลส์ เป็นต้น ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์อาจมีการร่วมมือกับสถาบันวิจัยดังกล่าวเพื่อทำการสำรวจด้วย (พีระ จิระโสภณ, 2532 : 31) ปัจจุบันหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ ได้แก่ คู่แข่งธุรกิจ ฐานเศรษฐกิจ และกรุงเทพธุรกิจ ได้ให้ความสำคัญต่อการสำรวจ มีการจัดตั้งฝ่ายวิจัยของหนังสือพิมพ์ หรือว่าจ้างบริษัทวิจัยรับผิดชอบการสำรวจ ซึ่งจัดทำเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวเพื่อเป็นจุดขายประการหนึ่ง การใช้การสำรวจสาธารณะเป็นจุดขายแสดงให้เห็นว่าผู้อ่านเองมีความสนใจต่อสาธารณะมากขึ้น

อย่างไรก็ตามเมื่อเดือนมิถุนายน 2536 ที่ผ่านมามีได้เกิดกรณีขัดแย้งอย่างมากเป็นครั้งแรกระหว่างนักการเมืองกับนักวิชาการ อันสืบเนื่องมาจากผลการสำรวจสาธารณะเรื่อง "บริการสาธารณะ การคอร์รัปชัน และอนาคตของระบอบประชาธิปไตยไทย" ของคณะอาจารย์ประจำศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงขั้นประกาศจะฟ้องร้องคณะผู้สำรวจต่อศาลทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพราะผลบางส่วนระบุว่าประชาชนคิดว่าพรรคชาติไทยมีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันมากที่สุด และหนังสือพิมพ์หลายชื่อฉบับได้นำผลดังกล่าวเผยแพร่เป็นข่าวหน้า 1 เช่น หนังสือพิมพ์สยามโพลส์ นำเสนอเป็นข่าวพาดหัวเลยทีเดียว

ทั้งนี้ เป็นไปได้ว่าปัญหาประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งดังกล่าว เกิดจากการที่หนังสือพิมพ์รายงานผลการสำรวจโดยตัดทอนข้อมูลพื้นฐานบางส่วนเกี่ยวกับวิธีการสำรวจ และผลที่ได้รับ เช่น จำนวนผู้ตอบคำถามอย่างสมบูรณ์ คำถามที่ใช้ในการสอบถามความคิดเห็น

คำตอบ การบรรยายละเอียดของคำตอบที่ได้รับ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญต่อความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้อ่านต่อผลการสำรวจ ดังทัศนะของบุคคลต่าง ๆ เช่น

นายวีระกร คาประกอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.นครสวรรค์ พรรคชาติไทย กล่าวว่ "...การสุ่มตัวอย่างแค่ 5,000 ตัวอย่างเท่านั้น ส่วนใหญ่ก็แสดงความคิดเห็นความจริงควรระบุในโพลส์ด้วย ไม่ใช่nahmผล 20% มาเป็นข้อสรุป..." (หนังสือพิมพ์สยามโพสต์, 23 มิ.ย. 2536)

นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ บุตร พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา กล่าวว่ "ผลการวิจัยควรระบุให้ชัดเจนว่ามีการคอร์รัปชันในเรื่องอะไรบ้าง..." (หนังสือพิมพ์สยามโพสต์, 20 มิ.ย. 2536)

นายสุเทพ อัดถากกร รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย กล่าวว่ "...กรณีที่มีการทาผลการวิจัยออกมาว่า พรรคชาติไทยมีการคอร์รัปชันสูงสุด เป็นความเห็นส่วนตัวของนายบรรหาร ซึ่งไม่เข้าใจงานวิจัยขั้นนี้เพราะไม่ได้ชี้แจงกรรมวิธี ซึ่งเป็นเพียงการแสดงความรู้สึกของประชาชนบางกลุ่มเท่านั้น..." (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 28 มิ.ย. 2536)

นางสาวเกษรา อมรรวรุติ ผู้จัดการฝ่ายขาย โรงแรมฮอเลียเคย์อินน์ คราวนพลาซ่า กล่าวว่ "...สื่อมวลชนก็ควรที่จะนำผลการวิจัยไปเผยแพร่อย่างครบถ้วน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องของคนอ่านต่อไปด้วย" (คอลัมน์ "คุณภาพสังคม" หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 28 มิ.ย. 2536)

ฉะนั้นในฐานะที่หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อมวลชนได้ให้ความสำคัญต่อการสำรวจสาธารณะมิต้มากขึ้น และสื่อมวลชนเมื่อทมิพลต่อผู้อ่านทั้งทางตรงและทางอ้อม งานการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น หรือการกระทำ (Severin and Tankard, 1988 : 316) หนังสือพิมพ์จึงไม่ควรละเลยปัญหาที่เกิดจากการรายงานผลการสำรวจดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นไปได้ว่าจะมีผลต่อความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้อ่าน มิฉะนั้นแล้วอาจมีผลให้ผู้อ่านได้รับทราบข่าวสาร

ที่ผิด และเกิดผลเสียเป็นอย่างยิ่งหากผู้อ่านนำข่าวสารดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงผลของสารานุกรมดีต่อผู้อ่าน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจต่อการศึกษา เรื่อง "การนำเสนอ การใช้ประโยชน์และทัศนะเกี่ยวกับการสำรวจสารานุกรมหนังสือพิมพ์ แนวธุรกิจ" โดยเน้นทั้งแง่มุมของผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสาร คือศึกษาการนำเสนอ ได้แก่ นโยบายการสำรวจสารานุกรมดีจากผู้รับผิดชอบการสำรวจ และรูปแบบการรายงานผลการสำรวจ อันมีผลต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ผู้อ่านอย่างถูกต้อง ตลอดจนศึกษาผู้อ่าน เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับ ปริมาณการอ่าน และศึกษาทัศนะ คือความเชื่อถือต่อผลการสำรวจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสำรวจสารานุกรมดีที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุง การจัดทำ และนำเสนอผลการสำรวจให้เป็นประโยชน์ต่อทั้งด้านวิชาชีพ คือหนังสือพิมพ์ และ ด้านวิชาการ คือในการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์วิธีวิจัยในการสื่อสาร การพิสูจน์อิทธิพลของ สื่อมวลชนและสารานุกรมดีต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นได้ในระดับหนึ่ง รวมทั้งเป็นจุด เริ่มต้นให้เกิดการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจสารานุกรมดีของสื่อมวลชนในแง่มุมอื่นต่อไป และ เหนืออื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้อ่านที่จะได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับสารานุกรมดีที่ถูกต้อง ตรง กับความต้องการสมกับการเป็นพลเมืองในประเทศประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการวิจัยนี้ ได้แก่

1. เพื่อศึกษานโยบายของหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ และความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบ การสำรวจสารานุกรมดี เกี่ยวกับการจัดทำและรายงานผลการสำรวจ
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการรายงานผลการสำรวจ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อ่าน กับ การใช้ประโยชน์ ปริมาณการอ่าน ความเชื่อถือต่อผลการสำรวจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับ

แนวทางการสำรวจสาธารณสมบัติที่ต้องการ

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์ที่ได้รับ กับปริมาณการอ่าน
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการอ่านกับความ เชื่อถือต่อผลการสำรวจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสำรวจสาธารณสมบัติที่ต้องการ

ปัญหานำการวิจัย

ปัญหานำการวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา คือ

1. นโยบายหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ และความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบการสำรวจสาธารณสมบัติ เกี่ยวกับการจัดทำและรายงานผลการสำรวจของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ เป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันหรือไม่
2. รายงานผลการสำรวจสาธารณสมบัติในหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ มีข้อมูลพื้นฐานตามหลักเกณฑ์การรายงานผลการสำรวจอะไรบ้าง และมีความแตกต่างกันระหว่างแต่ละชื่อฉบับหรือไม่
3. ความแตกต่างด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อ่าน มีความสัมพันธ์กับประโยชน์ที่ได้รับ ปริมาณการอ่าน ความเชื่อถือต่อผลการสำรวจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสำรวจสาธารณสมบัติที่ต้องการหรือไม่
4. ความแตกต่างด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่านผลการสำรวจหรือไม่
5. ความแตกต่างด้านปริมาณการอ่าน มีความสัมพันธ์กับความ เชื่อถือต่อผลการ

สำรวจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสำรวจสาธารณสุขที่โครงการหรือไม่

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร ศึกษานโยบายหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจและความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบการสำรวจสาธารณสุข เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำ และรายงานผลการสำรวจของหนังสือพิมพ์ 3 ชื่อฉบับคือ คู่แข่งธุรกิจ ฐานเศรษฐกิจ และกรุงเทพธุรกิจ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจที่ทำการสำรวจสาธารณสุข และนำเสนอในหนังสือพิมพ์เป็นประจำและเป็นครั้งคราว

2. สาร วิเคราะห์เนื้อหาผลการสำรวจหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจดังกล่าว เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ตามหลักเกณฑ์การรายงานผลการสำรวจ ตั้งแต่ฉบับประจำเดือนมกราคมจนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2536 รวม 6 เดือน

3. ผู้รับสาร สำรวจผู้อ่านผลการสำรวจสาธารณสุขจากหนังสือพิมพ์ดังกล่าว ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ ปริมาณการอ่าน ความเชื่อถือต่อผลการสำรวจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสำรวจสาธารณสุขที่โครงการ

นิยามศัพท์

หนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่เน้นหนักการเสนอข่าวสารกิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก การบริการ การบริโภค ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ รวมถึงต่างประเทศ

การสำรวจสาธารณสุข หมายถึง การสอบถามความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติของบุคคลจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ใน

ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งผลการสำรวจสามารถสะท้อนความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายของการสำรวจได้

เนื้อหารายงานผลการสำรวจสาธารณะ หมายถึง สิ่งที่น่าเสนอเป็นข้อความ ตัวเลข ภาพ ตาราง แผนภาพ แผนภูมิ ในรายงานผลการสำรวจสาธารณะ

ผู้รับผิดชอบการสำรวจสาธารณะ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินการสำรวจสาธารณะให้เป็นไปตามนโยบายของหนังสือพิมพ์

นโยบาย หมายถึง แนวทางปฏิบัติในการดำเนินงาน

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความเชื่อ ความรู้สึก หรือทัศนคติของบุคคลด้วยคำพูดหรือข้อความ

หลักเกณฑ์การรายงานผลการสำรวจสาธารณะ หมายถึง แนวทางในเขียนรายงานผลการสำรวจสาธารณะ ประกอบด้วยการระบุข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจต่อผลการสำรวจถูกต้องยิ่งขึ้น เช่น ข้อมูลเรื่อง บุคคลหรือสถาบันที่ำให้ทุนในการสำรวจ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

(รายละเอียดดูได้จากแบบบันทึกข้อมูลในภาคผนวก)

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง สิ่งที่แสดงความสูงต่ำของบุคคลเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นในกลุ่มหรือในสังคม สำหรับการวิจัยนี้ หมายถึง การศึกษา คือการเล่าเรียนจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อาชีพ คืองานที่ทำเป็นประจำ ใช้เวลาส่วนมากเมื่อเปรียบเทียบกับงานอื่น และทำให้มีรายได้เลี้ยงชีพ รวมทั้งหน้าที่การงาน คือลักษณะงานที่รับผิดชอบปฏิบัติในอาชีพที่ทำอยู่ โดยยึดกลุ่มชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ เป็นพื้นฐานในการแบ่งระดับการศึกษาและอาชีพ

ประโยชน์ของผลการสำรวจสาธารณะ หมายถึงผลตอบแทนที่แตกต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านจากการที่ได้อ่านผลการสำรวจ เช่น ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงานหรือการทำธุรกิจ ใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการเขียนรายงานเขียนบทความ หรือหนังสือวิชาการ เป็นต้น

ปริมาณการอ่าน หมายถึง ความบ่อยครั้งในการอ่านผลการสำรวจ เช่น ไม่เคยอ่าน อ่านน้อยมากหรือแทบไม่อ่านเลย อ่านบ่อย เป็นต้น

ความเชื่อถือต่อผลการสำรวจ หมายถึง ความน่าไว้วางใจ ความรู้ความชำนาญ ความกระฉับกระช่าย และความเป็นกลางไม่มีอคติหรือความลำเอียงของผลการสำรวจที่เคยอ่าน เช่น หนังสือพิมพ์ที่สำรวจความคิดเห็นมีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้ ผลการสำรวจถูกต้อง เป็นต้น

แนวทางการสำรวจสาธารณะที่ต้องการ หมายถึง แนวทางปฏิบัติในการสำรวจ ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำจนถึงการรายงานผลในหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ ที่ผู้อ่านเห็นว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการ เช่น ความบ่อยในการสำรวจ เรื่องที่ควรสำรวจ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัย เรื่อง "การนำเสนอ การใช้ประโยชน์และทัศนะ เกี่ยวกับการสำรวจสาธารณะในหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจ" จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งแวดวงวิชาการและวิชาชีพในด้านต่าง ๆ คือ

1. หนังสือพิมพ์สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปพิจารณาปรับปรุง หรือจัดทำ การสำรวจสาธารณะ ใด ๆ ที่เป็นประโยชน์และสนองความต้องการของผู้อ่านได้ตรงเป้าหมาย ขณะเดียวกัน ทำให้หนังสือพิมพ์บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดทำ และเป็นที่นิยมของผู้อ่านมากขึ้น

2. สถาบันการศึกษาสามารถนำผลการศึกษานี้ไปประกอบการศึกษาในวิชาการ

ประยุกต์วิธีวิจัยในการสื่อสาร ทำให้ผู้ศึกษาทราบแนวทางการจัดทำและนำเสนอผลการสำรวจ ที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้อ่านอย่างถูกต้องและตรงกับความต้องการ ส่งผลต่อการ พัฒนาคุณภาพข่าว ผู้สื่อข่าว รวมทั้งคุณภาพสื่อมวลชนเอง

3. ผลการศึกษาสามารถพิสูจน์ถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนและสาธารณชน ต่อการ เปลี่ยนแปลงความคิดเห็นในระดับหนึ่ง ในส่วนที่ว บุคคลจะตรวจสอบความคิดเห็นของสังคม จากสื่อมวลชน เพื่อใช้สนับสนุนหรือเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนให้ตรงกับบุคคลส่วนใหญ่ หรือหลีกเลี่ยงไม่แสดงความคิดเห็นเพราะไม่ยากอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากความเห็นไม่สอดคล้อง กับบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม (Noelle-Neumann, 1973, 1980 quoted in Severin and Tankard, 1988 : 316-317)

4. การศึกษาค้นคว้านี้สามารถเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้สนใจเกี่ยวกับการสำรวจสาธารณชน ของสื่อมวลชน ใช้เป็นพื้นฐานเพื่อศึกษานแง่มุมที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดความรู้ที่กว้างขวาง ขึ้น เป็นประโยชน์ต่อทั้งแวดวงวิชาการและวิชาชีพ